

GOVERNO

UPPFÖLJNING BOKSTART

Anders Rånlund, Arvid Segerström och Rebecka Strandberg

2020-10-09

Agenda

- ✦ Om uppdraget
  - Vad skulle vi göra och vad gjorde vi?
- ✦ Uppföljningens resultat – Bokstart i Sverige
  - Vad kom vi fram till?
- ✦ Slutsatser och rekommendationer
- ✦ Frågestund efter paus

Uppföljning av Bokstart

Vad var det vi skulle göra?

Övergripande frågeställningarna för uppföljningen:

- Vad är den samlade bilden av projektens erfarenheter gällande metoder, målgrupper och måluppfyllnad?
- Hur arbetar projekten med samverkan mellan de olika aktörerna och huvudmännen? Vilka framgångsfaktorer och hinder kan identifieras?
- Vilka lärdomar är viktiga att sprida vidare till kommuner och regioner i framtiden i syfte att utveckla Bokstart?

Foto: Susanne Kronholm

Vad var det vi gjorde?

- Intervjuer med 28 bokstartprojekt
- Totalt 52 intervjutillfällen

UPPFÖLJNINGENS RESULTAT – Bokstart i Sverige

Vad kom vi fram till?

1. Om projekten
2. Om samverkan
3. Om utvärdering, resultat och lärande

Uppföljning av Bokstart

Om projekten

Aktörer

- ✦ **Bibliotekets** roll består ofta i att leda och samordna arbetet.
- ✦ **Barnhälsovården** fungerar ofta som en länk mellan familjerna och biblioteken.
- ✦ Många **förskolor** befinner sig i en uppstartsfas av arbetet.
- ✦ **Öppen förskola** är samverkanspart i många av projekten.

De samverkande aktörerna, valda metoder samt målgrupper i bokstartprojekten

Uppföljning av Bokstart

Om projekten

Metoder

- ✦ **Hembesök** är vanligast – ca 70 % erbjuder.
- ✦ Oftast medarbetare från biblioteken – men i de fall BHV deltar beskrivs det också ofta som positivt.
- ✦ Hembesöken är resurskrävande.
- ✦ **Gruppträffar** på bibliotek, öppna förskolan eller BVC – ca 65% erbjuder.
- ✦ Inom förskolor byggs ibland **kappromsbibliotek** upp, eller andra typer av läshörnor.
- ✦ **Läshörnor** av olika slag – vanligt förekommande inom barnhälsovården och öppna förskolan.

”Vi har prövat hembesök, som har fungerat väldigt bra – men vet inte om det är möjligt att fortsätta med”

Om projekten

Målgrupper

- ✦ Vårdnadshavare och andra vuxna i barns närhet **barnens första tre år**.
- ✦ I praktiken i första hand **föräldrar till barn mellan 0–1,5 år**. Detta då de flesta startat med insatser för nyfödda.
- ✦ En ofta prioriterad grupp är barn med **annat modersmål** än svenska
- ✦ För ca 40% är **socioekonomi**, interkulturalitet eller integration tydliga perspektiv.
- ✦ Positivt att insatserna riktas dit behoven är som störst – men finns det risk för **stigmatisering?**

”Det är lätt att ha förutfattade meningar om att föräldrar med hög utbildning vet mer om språkutvecklande, men den informationen behövs hos alla. Inte bara hos de som man kanske först tänker”

Uppföljning av Bokstart

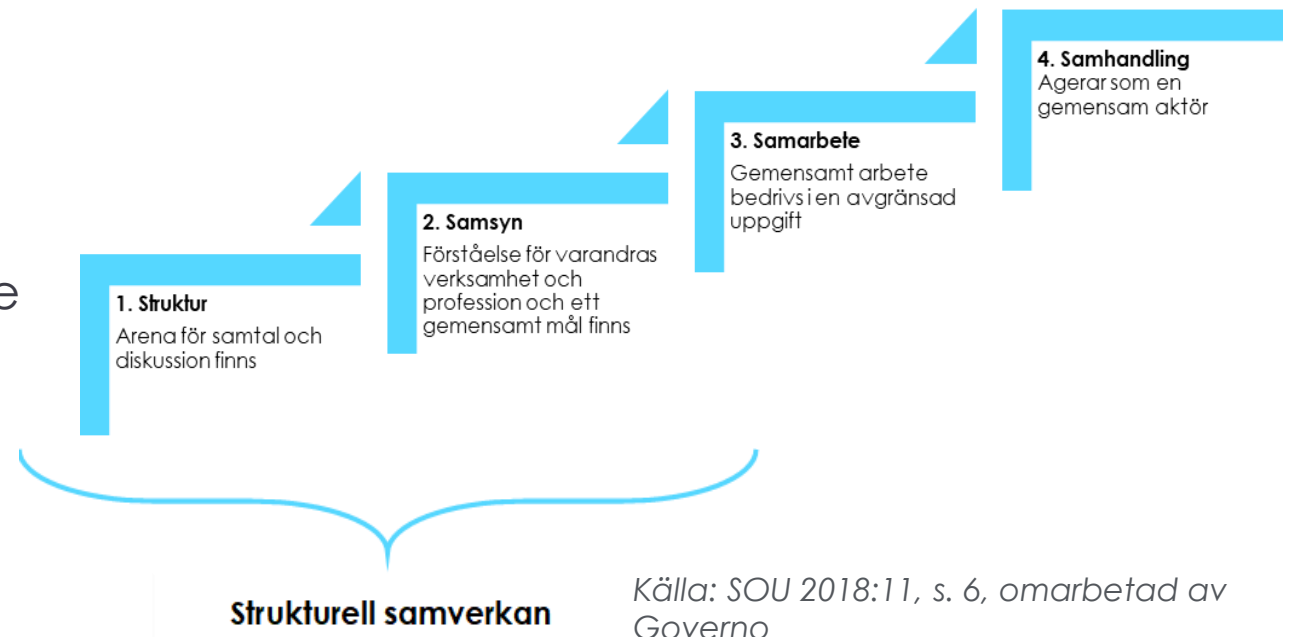
Om samverkan

Formell och operativ samverkan

- ✦ Vanligt att inte ha formell styrgrupp eller arbetsgrupp – ca hälften.
  - Språknätverk eller andra satsningar som tangerar Bokstart kan bli samverkansstruktur även här.
- ✦ Operativ samverkan beskrivs som väl fungerande mellan BHV och biblioteken, men förefaller inte vara lika naturlig med förskolan.
- ✦ Formella strukturer beskrivs som mindre viktiga än **engagemanget!**
- ✦ I flera fall består samverkan av få aktiviteter eller interaktioner mellan verksamheterna.

Själva samverkan mellan aktörerna. Framgångsfaktorer och hinder för den formella samverkansstrukturen och för operativ samverkan.

- ✦ Väl fungerande samverkan verkar till stor del bero på om det finns en etablerad samverkanskultur.

Om samverkan

Framgångsfaktorer och hinder

- ✦ Att kommunikationen mellan aktörerna är strukturerad och tydlig samt att arbetet är förankrat hos ledningen i verksamheterna.
  - ✦ Ett gemensamt uppdrag – även för förskolan.
-
- ✦ Utmaning att vara beroende av andra verksamheters prioriteringar.
  - ✦ Kulturella och organisatoriska skillnader mellan bibliotek, BHV och förskola.
  - ✦ Många aktörer att samordna.

”Vi har samma uppdrag: biblioteket, förskolan och BHV – att stötta föräldrarna med barnens språkutveckling”

”BVC är hårt pressade och har svårt att komma loss”

Om utvärdering, resultat och lärande

Uppföljning

- ✦ Nästan alla får positiv respons från föräldrar.
- ✦ Majoriteten har ännu inte etablerat någon strukturerad uppföljning eller utvärdering.
- ✦ Främst uppföljning av projektets genomförande.
- ✦ Vanlig idé att i framtiden intervjua bokstartsbarne och följa upp mer långtgående effekter.

Uppföljning och utvärdering samt generellt om de effekter insatserna ger. Projektens hållbarhet samt olika behov av stöd.

Uppföljning av Bokstart

Om utvärdering, resultat och lärande

Effekter och lärande

- ✦ En utmaning i att följa upp de långsiktiga effekterna av förebyggande insatser.
- ✦ Resultaten beskrivs ofta som föräldrars "aha-upplevelse".
- ✦ Går snabbt att se värdet av Bokstart, för de som arbetar i projekten och målgrupperna.
- ✦ Känner igen familjer från hembesök som börjar komma till biblioteket.
- ✦ Ibland pusselbit för att bryta social isolering och utgöra en länk till samhället.

Uppföljning av Bokstart

Om utvärdering, resultat och lärande

Hållbarheten och projektens fortlevnad

- ✦ Hur kan Bokstart bli del av ordinarie verksamhet?
- ✦ Projektmedlen används ofta för att finansiera samordnande resurser eller vikarier för bokstartare.
- ✦ Vissa avstår hembesök och satsar på samverkan med förskolan.
- ✦ Förutsättning för projektens fortsättning beskrivs ofta i termer av **resurser** och **mandat**.
- ✦ De flesta tror det är möjligt att fortsätta på något sätt.
- ✦ Ett vägval: bredda till större målgrupp eller satsa på mer kvalitativa insatser.

Behov av stöd

- ✦ Ekonomiskt stöd.
- ✦ Fortbildning och nätverk.
- ✦ Information om andra projekt.
- ✦ Stärkt styrning på olika sätt i arbetet. Tex att tydligare inkludera Bokstart i aktörernas uppdrag.

”Det behövs mera från ovan – att BVC ska få från ovan att jobba med det här. Då får de ett tydligare uppdrag att arbeta med Bokstart!”

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Bokstart i Sverige

Slutsatser

- ✦ Hembesökens centrala roll i Bokstart.
  - Men svårt att i framtiden låta fler medarbetare från biblioteken göra hembesök. Möjlighet att ge BHV en större roll?
- ✦ Andra insatser är mer resurseffektiva.
  - Möjlighet att nå fler barn inom förskolans ram.
- ✦ Lokal anpassning eller lika för alla?
  - Frihet och ramar för kommuner och regioner.
- ✦ Målgruppens betydelse – ska alla med?
  - Få är säkra på hur de ska tänka framåt.

”Projektet förkroppsligar det [BHV:s] hälsofrämjande arbetet. Det är lätt att få in det i rummet via arbetet med Bokstart.”

Uppföljning av Bokstart

Slutsatser

- ✦ Regionerna är en viktig aktör i samverkan – men hur bör rollen se ut i framtiden?
- ✦ Lite formell samverkan och en praktisk samverkan som bygger på medarbetarnas initiativ.
- ✦ Vilken kunskap behövs om Bokstart? Inte rationellt med en rad likartade små undersökningar.
- ✦ Värdefullt med ett centralt, samlat och lättillgängligt stöd för alla som vill lära sig mer.

- ✦ Utvecklad samverkan mellan bibliotek, BHV och förskolor är beroende av att Kulturrådet, Skolverket och Socialstyrelsen närmar sig varandra i frågor om tidigt läsfrämjande.

Rekommendationer

- ✦ Det **statliga projektstödet** har haft stor betydelse för att Bokstart är på gång på många håll. En fortsättning skulle ge möjlighet att växa och/eller ge fler möjlighet.
- ✦ Rimligt med en **organisk tillväxt** som bygger på de positiva erfarenheterna hittills.
- ✦ Detta förutsätter att **kunskap och erfarenheter sprids**, något som både centrala och regionala aktörer kan ta ansvar för.
- ✦ Utvecklad **samverkan mellan Kulturrådet, Socialstyrelsen och Skolverket** kring förutsättningarna att stärka bibliotekens, barnhälsovårdens och förskolans olika roller i Bokstart.
- ✦ Ett **gemensamt uppdrag** för de tre myndigheterna.

Rekommendationer

- ✦ Synliggör och **tillgängliggör kunskap** och erfarenheter av Bokstart, både om resultat och om projekten.
- ✦ Ramarna för **bokstartkonceptet** bör **kunna tydliggöras** för att öka möjligheterna att nå ut med budskapet.
- ✦ Precisera och **tydliggör de olika huvudmännens roll** i bokstartarbetet. Framförallt hur den regionala nivån bäst stödjer kommunerna.

A close-up, horizontal view of a stack of four books. The books are stacked from top to bottom with spines in light green, blue, grey, and red. The text "Tack för att ni lyssnade!" is overlaid in the center of the blue spine.

Tack för att ni lyssnade!